

**Η επιμόρφωση ως μέσο εξέλιξης και επαγγελματικής αναβάθμισης εκπαιδευτικών
πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Αντιλήψεις, απόψεις και προτιμήσεις τους**

**Training as a means of development and professional upgrade of primary school
teachers: Their perceptions, views and preferences**

Αθανάσιος Μαλέτσκος, Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Γρεβενών, maletskos@sch.gr

Αλέξιος Μαστρογιάννης, Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αιτωλ/νίας, alexmastr@yahoo.gr

Athanasios Maletskos, School Advisor in Primary Education, Western Macedonia, maletskos@sch.gr

Alexios Mastrogiannis, School Advisor in Primary Education, Western Greece, alexmastr@yahoo.gr

Abstract: Teacher training is an institution of highly strategically importance and an integral part of a continuous and ongoing professional and personal development of teachers. It is a process that must be formed and designed by the teachers themselves who own and experience the daily life of the educational process. In this way, it is possible to combine the relevant scientific theory with daily training practice in schools. In the present research attempted to investigate the training needs and teaching techniques through the opinions and suggestions of teachers of Primary Schools of Grevena. Using an anonymous written questionnaire there has been a recording of the educational discourse on teaching learning and training and have been highlighted the views of teachers for daily teaching practice. Collateral purpose of research was the gathering of useful and useable data from those who will be involved in the planning and the implementation of training programs. Teachers are demonstrated to be strong supporters of the use of new technologies and the Internet in teaching as well as of the participative educational techniques. Teachers recommend their training to be having targets anthropocentric, lifelong, suitably designed for the Greek educational reality and based on the vision for better education.

Περίληψη: Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι θεσμός εξαιρετικά στρατηγικής σημασίας και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας συνεχούς και διαρκούς επαγγελματικής και προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης των εκπαιδευτικών. Είναι μια διαδικασία που πρέπει να διαμορφώνεται και να σχεδιάζεται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς που κατέχουν και βιώνουν την καθημερινότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Με τον τρόπο αυτό, είναι δυνατό να συνδυαστούν η σχετική επιστημονική θεωρία με την καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική στα σχολεία. Στην παρούσα έρευνα επιχειρήθηκε η διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών και των διδακτικών τεχνικών μέσα από τις απόψεις και προτάσεις των εκπαιδευτικών των Δημοτικών Σχολείων των Γρεβενών. Χρησιμοποιώντας το γραπτό ανώνυμο ερωτηματολόγιο έγινε καταγραφή του εκπαιδευτικού λόγου σε θέματα διδακτικής και επιμόρφωσης και αναδείχθηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την καθημερινή διδακτική πρακτική. Παράπλευρος σκοπός της έρευνας αποτέλεσε και η άντληση χρήσιμων

και αξιοποιήσιμων στοιχείων από αυτούς, οι οποίοι θα εμπλακούν στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων. Οι εκπαιδευτικοί αποδεικνύονται θερμοί υποστηρικτές της χρήσης των Νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου στη διδασκαλία και των συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών. Προτείνουν η επιμόρφωση τους να είναι ανθρωποκεντρική, στοχευόμενη, δια βίου, κατάλληλα σχεδιασμένη για την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα και να στηρίζεται στο όραμα για καλύτερη παιδεία. ανθρωποκεντρική, στοχευόμενη, δια βίου, κατάλληλα σχεδιασμένη για την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα και να στηρίζεται στο όραμα για καλύτερη παιδεία.

Λέξεις κλειδιά: Επιμόρφωση, εκπαιδευτικός, επιμορφωτικές ανάγκες

Εισαγωγή

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος, αφού στοιχειοθετεί μια, κατεξοχήν, αναγκαία συνθήκη εκπαιδευτικής ανάκαμψης. Μια σειρά κοινωνικών και εκπαιδευτικών αλλαγών, όπως οι εξελίξεις στην παιδαγωγική επιστήμη, οι νέες μέθοδοι διδασκαλίας, το πολυδιαλαλούμενο τεχνολογικό κάλλος και δέλεαρ και η ενσκήπτουσα παγκοσμιοποίηση καθιστούν επιτακτική την ανάγκη της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις εξελιγμένες διδακτικές μεθόδους και στους προβληματισμούς που αναδύονται, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό όλου του εκπαιδευτικού συστήματος (Νικολακάκη, 2003).

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι θεσμός εξαιρετικά στρατηγικής σημασίας και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας συνεχούς και διαρκούς επαγγελματικής και προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης των εκπαιδευτικών (Αθανασούλα-Ρέππα κ.ά., 1999).

Η επιμόρφωση πρέπει να θέτει στόχους που να συνδέονται με την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, ώστε να προωθήσουν οι ίδιοι την εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος μέσα από τη δική τους εξέλιξη. Ο εκπαιδευτικός σε κάθε δεδομένη στιγμή της ζωής του έχει διαμορφωμένη μια προσωπική επαγγελματική ταυτότητα (Μαυρογιώργος, 1996). Επομένως ο εκπαιδευτικός είναι αυτός που αναπτύσσει τις ικανότητές του και η επιμόρφωση πρέπει να του δίνει αυτή τη δυνατότητα της αυτοεξέλιξης και όχι να τον δεσμεύει σε συμβατικά προγράμματα. Η επιμόρφωση είναι μια διαδικασία που πρέπει να διαμορφώνεται και να σχεδιάζεται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, που κατέχουν και βιώνουν την καθημερινότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Με τον τρόπο αυτό, είναι δυνατό να συνδυαστούν η σχετική επιστημονική θεωρία με την καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική στα σχολεία.

Κατά τον καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη (2009), ο οποίος χρημάτισε πρόεδρος του Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αλλά και υπουργός Παιδείας, «οι Έλληνες εκπαιδευτικοί είναι ανεπαρκώς καταρτιζόμενοι στα Πανεπιστήμια και σπανίως επιμορφούμενοι στην Εκπαίδευση. Αν και όποτε μπουν στην Εκπαίδευση δε μετέρχονται τακτικής, περιοδικής, υποχρεωτικής επιμόρφωσης, κατάλληλα οργανωμένης και με παροχή

κινήτρων. Ακατάρτιστος και ανεπιμόρφωτος εκπαιδευτικός (σε συνδυασμό με τις αδυναμίες του εκπαιδευτικού μας συστήματος) είναι τροχοπέδη ποιότητας για την Παιδεία μας».

Η διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών, όπως τις αντιλαμβάνονται οι ίδιοι εκπαιδευόμενοι, και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης ανάλογων επιμορφωτικών προγραμμάτων, καθιστά αυτά αποτελεσματικά, μιας και δράσεις τους τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και υλοποίησης δομούνται πάνω στις δικές τους επιμορφωτικές ανάγκες. Στην παρούσα έρευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε το Μάιο του 2012, επιχειρήθηκε η διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών και των διδακτικών τεχνικών μέσα από τις απόψεις και προτάσεις των εκπαιδευτικών των Δημοτικών Σχολείων των Γρεβενών. Παράπλευρος σκοπός της αποτέλεσε και η άντληση χρήσιμων και αξιοποιήσιμων στοιχείων από αυτούς, οι οποίοι θα εμπλακούν στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων.

1. Μεθοδολογία έρευνας

Σκοπό της παρούσας ερευνητικής παρέμβασης αποτέλεσε η διερεύνηση των αντιλήψεων, των απόψεων και προτιμήσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όσον αφορά στην επιμόρφωσή τους, ως μέσο εξέλιξης και επαγγελματικής τους αναβάθμισης. Ειδικότερα, η έρευνα θα αποπειραθεί να απαντήσει αναλυτικά και διεξοδικά και στα παρακάτω καίρια, τρέχοντα και ταυτόχρονα κρίσιμα ερωτήματα, τα οποία συνθέτουν και τους επιμέρους στόχους της έρευνας: Σε ποια θέματα και με ποιους τρόπους επιθυμούν να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης; Ποια πρέπει να είναι τα χαρακτηριστικά της επιμόρφωσης για να είναι αποτελεσματική; Ποια η άποψή τους για τη δειγματική διδασκαλία ως μέσο ενδοσχολικής επιμόρφωσης; Θεωρούν ότι οι συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές προάγουν τη μάθηση; Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας προσφέρει πλεονεκτήματα στην πορεία εκπλήρωσης των στόχων μάθησης, γιατί και με ποιές προϋποθέσεις; Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης πιστεύουν ότι ο σχεδιασμός της πορείας διδασκαλίας είναι απαραίτητος ή επαρκεί η έμπνευση και η εμπειρία; Ποια η γνώμη τους για τη χρήση των Νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου στη διδακτική πράξη; Τέλος, ποιες είναι οι παρατηρήσεις και οι προτάσεις τους στη διαδικασία και στην ποιότητα της επιμόρφωσης τους;

Το δείγμα της έρευνας ήταν 54 εκπαιδευτικοί των Δημοτικών Σχολείων των Γρεβενών, στην περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας. Τα δεδομένα της έρευνας συλλέχθηκαν με χρήση ερωτηματολογίου με κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις. Ως τεχνική συγκέντρωσης των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το γραπτό ανώνυμο ερωτηματολόγιο το οποίο δινόταν ιδιοχειρώς και συμπληρωνόταν επί τόπου. Για το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου έγινε προσπάθεια να τηρηθούν οι βασικές αρχές όπως παρουσιάζονται από τους Cohen & Manion & Morisson, (2008).

Προτιμήθηκε η χρήση και η αξιοποίηση του ερωτηματολογίου, ως η πλέον κατάλληλη μέθοδος για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων, συνυπολογιζομένων και των εγγενών πλεονεκτημάτων, που απορρέουν από τη χρησιμοποίησή του, όπως για παράδειγμα το χαμηλό κόστος, η οικειότητα, η άμεση σύγκριση των δεδομένων, η διέγερση του ενδιαφέροντος αλλά και η ανωνυμία, η οποία μπορεί να διασφαλίζει τιμότερες και ειλικρινέστερες απαντήσεις (Μαστρογιάννης, 2011).

Κατά το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στη σαφήνεια των ερωτήσεων. Μετά τη συγκέντρωση των ερωτηματολογίων ακολούθησε ο έλεγχος και η απαρίθμησή τους. Για την περαιτέρω στατιστική επεξεργασία των δεδομένων τους χρησιμοποιήθηκε το «Στατιστικό πακέτο για τις κοινωνικές επιστήμες» (SPSS). Τα αποτελέσματα που προέκυψαν αναλύονται στη συνέχεια.

2. Αποτελέσματα

Οι εκπαιδευτικοί των Δημοτικών Σχολείων των Γρεβενών επιθυμούν να επιμορφωθούν ιδιαίτερα στη χρήση και αξιοποίηση των Τ.Π.Ε και του διαδικτύου στη διδακτική διαδικασία σε ποσοστό 52%, ενώ σε θέματα ειδικής αγωγής και μαθησιακών δυσκολιών επιθυμεί επιμόρφωση το 18%. Ακόμη, εκδήλωσε ενδιαφέρον για εκμάθηση της χρήση διαδραστικού πίνακα το 14% των εκπαιδευτικών, σε τρόπους αντιμετώπισης προβληματικής συμπεριφοράς των μαθητών επίσης το 14% και στις σύγχρονες διδακτικές μεθόδους το 10%. Ένα σημαντικό ποσοστό (επίσης 10%) επιθυμεί να επιμορφωθεί στην αναβάθμιση και αποτελεσματικότητα των τεχνών ως παράγοντα μάθησης, γεγονός που δείχνει ότι ο εκπαιδευτικός αναγνωρίζει τη δύναμη της τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Θεωρούν ότι η δειγματική διδασκαλία ως μέσο ενδοσχολικής επιμόρφωσης είναι πολύ χρήσιμη (34%) αλλά ταυτόχρονα και ένα πολύ καλό μέσο επιμόρφωσης (το 16%), με κάποιες προϋποθέσεις όμως, συνδεδεμένων σαφώς, με την καινοτομία και την πρωτοπορία.

Στην ερώτηση εάν οι συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές προάγουν τη μάθηση η συντριπτική πλειονότητα απαντά θετικά (το 60%), επειδή πιστεύουν ότι συμβάλλουν στην ενεργό συμμετοχή του μαθητή στη διδασκαλία και ενθαρρύνουν τη συνεργασία, αλλά και ευνοούν την κατάκτηση της γνώσης. Μερικοί (το 16%) θεωρούν ότι πρέπει μεν να εφαρμόζονται συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές αλλά όχι σε όλα τα μαθήματα.

Το 32% δέχονται πως η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας προσφέρει πλεονεκτήματα στην πορεία εκπλήρωσης των στόχων μάθησης γιατί, σύμφωνα με τους ίδιους, οι μαθητές συνεργάζονται μεταξύ τους και αναπτύσσουν ικανότητες μάθησης και κοινωνικές δεξιότητες, αναλαμβάνουν υποχρεώσεις και ρόλους με υπευθυνότητα, μαθαίνουν να οργανώνονται και να ανταλλάσσουν απόψεις. Βέβαια ένα 30%, παρόλο που συμφωνεί με την παραπάνω διαπίστωση, θεωρεί πως η ομαδοσυνεργατική μέθοδος δεν μπορεί να εφαρμοστεί πάντα και σε όλα τα μαθήματα. Ακόμα, μερικοί εκπαιδευτικοί (το 16%) θέτουν ως προϋποθέσεις για

την πετυχημένη εφαρμογή της μεθόδου την πρόσφορη σύνθεση των ομάδων και το θετικό παιδαγωγικό κλίμα της τάξης.

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών συγκλίνουν όσον αφορά στον σχεδιασμό της πορείας διδασκαλίας, ο οποίος θεωρείται απαραίτητος από (το 34%) και αρωγός στη διδακτική πράξη (από το 34% επίσης), αλλά τονίζεται ακόμη, πως σίγουρα βοηθάει η εμπειρία και η έμπνευση. Λίγοι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι επαρκεί η εμπειρία και η έμπνευση (12%).

Η γνώμη τους για τη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε) και του διαδικτύου στη διδακτική πράξη είναι πως βοηθάει πολύ, είναι ωφέλιμη και χρήσιμη (46%), ενώ το 18% τη θεωρεί απαραίτητη. Κάποιοι, τέλος, ισχυρίζονται πως έχει μόνο συμπληρωματικό και υποστηρικτικό ρόλο (12%). Όλοι δέχονται δε, ότι απαιτείται σωστή επιμόρφωση και μέτρο στη χρήση.

Προτείνουν ως περισσότερο κατάλληλους τρόπους επιμόρφωσης την ενδοσχολική επιμόρφωση (το 58%) και τις δειγματικές διδασκαλίες (επίσης το 58%). Ακολουθούν τα επιμορφωτικά δίωρα (40%), η επιμόρφωση εξ' αποστάσεως με αξιοποίηση των Τ.Π.Ε (το 26%), οι ημερίδες και τα συνέδρια (20%) και τέλος τα επιμορφωτικά δίκτυα Σχολείων (το 18%).

Το μεγαλύτερο ποσοστό (72%) των εκπαιδευτικών της έρευνας χρησιμοποιούν ήδη συμμετοχικές, εκπαιδευτικές τεχνικές κατά τη διδασκαλία, ενώ ένας μικρός αριθμός 10% σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν, εφόσον βέβαια υπάρξει η κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και το επιτρέπει το μάθημα που διδάσκουν.

Θεωρούν ότι είναι απαραίτητο για τη διδασκαλία και τη μάθηση να σχεδιάζει ο εκπαιδευτικός τις διδακτικές δραστηριότητες (το 30%), ενώ το 24% το χαρακτηρίζει ως χρήσιμο. Το 20% δηλώνει ότι καλύτερα είναι να συνδυάζει ο εκπαιδευτικός το σχολικό εγχειρίδιο και τη δημιουργία δικών του διδακτικών δραστηριοτήτων. Τέλος, απαντούν (12%), ότι το σχολικό εγχειρίδιο επαρκεί. Κατά τη γνώμη τους οι δυσκολίες και τα εμπόδια, που εξαιτίας τους, οι παιδαγωγικές και διδακτικές θεωρίες δεν εφαρμόζονται επαρκώς στην ελληνική σχολική πραγματικότητα είναι οι ανεπαρκείς υλικοτεχνικές και κτιριακές υποδομές (το 56%) και η ελλιπής και αποσπασματική επιμόρφωση και ιδιαίτερα ο πρόχειρος σχεδιασμός των επιμορφωτικών προγραμμάτων (24%). Ακολουθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών που αναφέρονται στις μαθησιακές δυσκολίες, την έλλειψη πειθαρχίας και σαφών κανόνων στη σχολική ζωή, στο κοινωνικό υπόβαθρο και στην έλλειψη προσοχής των μαθητών (16%). Σημαντικό ρόλο αποδίδουν στην ανομοιογένεια του γνωστικού και νοητικού επίπεδου των μαθητών (το 16%), αλλά και στην πληθώρα της διδασκόμενης ύλης (το 12%). Τέλος θεωρούν υπαίτιο την αντιγραφή ξένων προτύπων που δεν μπορούν να εφαρμοστούν στην ελληνική πραγματικότητα (8%).

Τέλος καταγράφηκαν οι παρατηρήσεις και τις προτάσεις των εκπαιδευτικών, σε θέματα επιμόρφωσης. Οι εκπαιδευτικοί ζητούν η επιμόρφωση να έχει πρακτική εφαρμογή, να είναι ουσιαστική, αποδοτική, να υπάρχει αλληλεπίδραση και να μην επικεντρώνεται μόνο στο θεωρητικό επίπεδο (το 32%). Κατά την επιμόρφωσή τους επιθυμούν να χρησιμοποιούνται

εκπαιδευτικές τεχνικές, που αξιοποιούν τη συμμετοχική διερεύνηση και την ομαδοσυνεργατική εργασία (31%). Κατά τη γνώμη τους απαιτείται στοχευμένη και ουσιαστική επιμόρφωση (το 18%) σε θέματα που ενδιαφέρουν και βοηθούν τους εκπαιδευτικούς στο έργο τους (14%). Προτείνουν η επιμόρφωση να έχει ανθρωποκεντρική προσέγγιση, να είναι δια βίου, να βελτιώνει τις επικοινωνιακές δεξιότητες, να ενημερώνει για τις νέες διδακτικές μεθοδολογίες και να είναι διαθεματική και διεπιστημονική. Ακόμα να γίνεται με δαπάνες του κράτους από ειδικούς, να είναι τακτική και δια βίου και να περιλαμβάνει ενδοσχολική, διασχολική, σε εξακτινωμένα κέντρα και επιμόρφωση μέσω διαδικτύου (το 8%). Οι προτάσεις τους στο σύνολο καταλήγουν, πως η επιμόρφωση απαιτείται να στηρίζεται σε ένα όραμα για καλύτερη παιδεία με βάση την κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα της χώρας μας.

3. Τα συμπεράσματα της έρευνας- Προτάσεις

Οι εκπαιδευτικοί των Δημοτικών Σχολείων των Γρεβενών επιθυμούν να επιμορφωθούν στη χρήση των ΤΠΕ και του διαδικτύου στη διδακτική διαδικασία και ειδικά στη χρήση διαδραστικού πίνακα. Η νέα «πληροφοριακή» τεχνολογία με την καθολική διείσδυσή της, σε κάθε ανθρώπινη πτυχή και δραστηριότητα προκαλεί κάθε «σύγχρονο» άνθρωπο να την κατακτήσει και να την αξιοποιήσει, δελεάζοντάς τον καθημερινά με τις τεράστιες και εξωπραγματικές δυνατότητές της. Η αναβάθμισή της και η χρησιμότητά της ως τωρινό και μελλοντικό, περισσότερο, εκπαιδευτικό «εργαλείο» είναι αδιαμφισβήτητη. Ο εκπαιδευτικός με τη θετική στάση του απέναντι στις ΤΠΕ, τα σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα και ο υπολογιστής (ΤΠΕ) με τις πολλές του ευκαιρίες για ανάπτυξη της συνεργατικότητας και κατασκευής της γνώσης αποτελούν κομβικές, θεμελιακές, εκπαιδευτικές παρακαταθήκες (Μαστρογιάννης, 2009).

Οι εκπαιδευτικοί επίσης, ενδιαφέρονται πολύ για θέματα ειδικής αγωγής και ιδιαίτερα για τρόπους αντιμετώπισης των μαθησιακών δυσκολιών. Τους απασχολεί πολύ η αντιμετώπιση της προβληματικής συμπεριφοράς των μαθητών αλλά και οι εξελίξεις στις σύγχρονες διδακτικές μεθόδους. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της έρευνας αποτελεί ο αριθμός των εκπαιδευτικών που επιθυμεί να επιμορφωθεί στον επιστημονικό τομέα της τέχνης και του παιχνιδιού ως παράγοντες μάθησης, αποδεικνύοντας ότι γίνεται συναίσθηση στον εκπαιδευτικό ο σύγχρονος και σημαντικός ρόλος των πεδίων αυτών στη διδακτική διαδικασία.

Είναι επιστημονικά παγιωμένη η καταλυτική συνεισφορά της τέχνης στην εκπαίδευση με διδακτικές αιχμές όλες τις μορφές της και τα πολιτιστικά της ερεθίσματα: εικαστικά έργα τέχνης, ποίηση, λογοτεχνία κινηματογράφος και μουσική (Μέγα, 2011).

Εξάλλου, και το παιχνίδι ως μέσο, μέθοδος αλλά και μοντέλο διδασκαλίας (Κοσσυβάκη, 2003) αποτελεί καίρια συνιστώσα μιας επωφελούς διδασκαλίας. Η ενσωμάτωση των παιχνιδιών στην καθημερινή, σχολική πρακτική, εμπλέκει, ειδικά τους μικρούς μαθητές σε

αρκετά ευχάριστες δραστηριότητες και δημιουργεί κίνητρα μέσω της φαντασίας, της πρόκλησης και της περιέργειας, που προάγει και κομίζει αυτή (Μαστρογιάννης, 2008). Ακόμη, ο λογικός συλλογισμός διαχείρισης δεδομένων, η επίλυση προβλήματος αλλά και η ανάπτυξη στρατηγικής σκέψης, αποτελούν ουσιαστικές δεξιότητες και σημαντική, γνωστική φερνή των παιχνιδιών (Κορδάκη & Μαστρογιάννης, 2007).

Ακολούθως, οι εκπαιδευτικοί του δείγματος πιστεύουν ότι η δειγματική διδασκαλία ως μέσο ενδοσχολικής επιμόρφωσης είναι χρήσιμη και ένα πολύ καλό μέσο επιμόρφωσης, αλλά με κάποιες προϋποθέσεις, ενώ τη θεωρούν ενδιαφέρουσα, μόνο εάν παρουσιάζεται κάτι καινούριο και πρωτοπόρο. Η άποψή τους είναι ότι οι συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές προάγουν τη μάθηση, γιατί συμβάλλουν στην ενεργό συμμετοχή του μαθητή στη διδασκαλία και ενθαρρύνουν τη συνεργασία, ενώ λιπαίνουν και την κατάκτηση της γνώσης. Διατηρούν πάντως κάποιες επιφυλάξεις για την εφαρμοσιμότητά τους στο εύρος των γνωστικών αντικειμένων. Οι περισσότεροι χρησιμοποιούν ήδη, τις συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές κατά τη διδασκαλία. Οι εκπαιδευτικοί των Δημοτικών Σχολείων είναι θερμοί υποστηρικτές της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας, αφού θεωρούν ότι προσφέρει πλεονεκτήματα στην πορεία εκπλήρωσης των στόχων μάθησης, δεδομένου ότι οι μαθητές συνεργάζονται μεταξύ τους και αναπτύσσουν ικανότητες μάθησης καθώς και κοινωνικές δεξιότητες, ενώ αναλαμβάνουν υποχρεώσεις και ρόλους με υπευθυνότητα. Τέλος, πιστεύουν ότι τα παιδιά με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο μαθαίνουν να οργανώνονται και να ανταλλάσσουν απόψεις. Βέβαια θέτουν ως προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή της, τη σύνθεση της ομάδας, το παιδαγωγικό κλίμα της τάξης και πιστεύουν ότι αυτή η επιτυχία εξαρτάται και από τη φύση του μαθήματος και του διδακτικού αντικείμενου. Συνηγορικά στις απόψεις των εκπαιδευτικών, ως σημειωθεί ότι στο νέο σχολείο προκρίνονται, αναφανδόν, οι βιωματικές-συμμετοχικές μέθοδοι και τεχνικές διδασκαλίας, οι οποίες προάγουν και παρωθούν την ενεργή συμμετοχή των μαθητών στη εκπαιδευτική διαδικασία, μέσω βιωματικών ερεισμάτων (ΜΠΕ, 2011).

Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν απαραίτητο τον σχεδιασμό της πορείας διδασκαλίας και πως σίγουρα βοηθάνε στη διδακτική διαδικασία η εμπειρία και η έμπνευση. Κατά τη γνώμη τους είναι απαραίτητο αλλά και χρήσιμο για τη διδασκαλία και τη μάθηση να σχεδιάζει ο εκπαιδευτικός τις διδακτικές δραστηριότητες, αφού το σχολικό εγχειρίδιο δεν επαρκεί. Πάντως, έρευνες δείχνουν (Mc Knight, et all, 1987; Shield & Dole, 2008; Sumpter, 2010) ότι το σχολικό εγχειρίδιο είναι το συνηθέστερα χρησιμοποιούμενο, διδακτικό μέσο, αφού η πλειονότητα των δασκάλων το ακολουθεί ευλαβικά, κατά τον προγραμματισμό της διδασκαλίας του. Σε κάθε περίπτωση, βέβαια, οι νέες παιδαγωγικές επιταγές παρέχουν ευλυγισία και ελαστικότητα κατά την εφαρμογή των Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων, δίνοντας πεδίο αυτονομίας στον εκπαιδευτικό ώστε να καταστεί αυτός συνδιαμορφωτής του εκπαιδευτικού υλικού, παραμερίζοντας, καταφανώς, την αυθεντία του εγχειριδίου.

Η γνώμη τους για τη χρήση των Νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου στη διδακτική πράξη είναι πολύ θετική, αφού πιστεύουν ότι βοηθάει πολύ στην πορεία για τη μάθηση, ενώ διατηρούν κάποιες επιφυλάξεις ως προς τη σωστή χρήση της, που πρέπει να γίνεται με μέτρο.

Ο υπολογιστής και γενικά οι ΤΠΕ ως γνωστικά εργαλεία, έχουν επιφέρει ευεργετικά αποτελέσματα στη σχολική διαδικασία, όπως αποδεικνύουν περίτρανα και αφοπλιστικά τα κοινότοπα ευρήματα ερευνών, τις τελευταίες 2 και πλέον δεκαετίες (Fahetry, 2003; Μαστρογιάννης & Κατσένη, 2009; Straker et all, 2009; Μαστρογιάννης, 2009). Η συντριπτική πλειονότητα των δασκάλων στην Ευρώπη (90%) χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ για να προετοιμάσουν τα μαθήματά τους, αν και ένα σημαντικό μέρος τους (20%) πιστεύει στο ουτοπικό του εγχειρήματος, θεωρώντας πως δεν υπάρχει καμιά προστιθέμενη αξία, μέσω της χρήσης του υπολογιστή (Balanskat & Blamire, 2007).

Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί η υψηλή θέση του Διαδικτύου στον κατάλογο πηγών πληροφόρησης, αφού αποτελεί μια βασική, κλασική και πρακτικά ανεξάντλητη πηγή ενημέρωσης, σχεδόν για όλα τα μαθήματα. Ωστόσο, είναι συνδεδεμένο και με μερικά σημαντικά προβλήματα και στα πλαίσια καλλιέργειας και ανάδειξης μιας κριτικής χρήσης του ως πηγής πληροφόρησης θα πρέπει, οπωσδήποτε, να διασταυρώνονται οι πληροφορίες, που εντοπίζονται στο Διαδίκτυο, από δύο τουλάχιστον ή και περισσότερες πηγές, ώστε να θεωρούνται περισσότερο αξιόπιστες (Μαστρογιάννης, 2011).

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικοί, στην πλειονότητά τους, καταγράφουν ως δυσκολίες και εμπόδια, που εξαιτίας τους, οι παιδαγωγικές και διδακτικές θεωρίες δεν εφαρμόζονται επαρκώς στη σχολική πραγματικότητα, τις ανεπαρκείς υλικοτεχνικές υποδομές, την ελλιπή και αποσπασματική επιμόρφωση, την έλλειψη πειθαρχίας και σαφών κανόνων της σχολικής ζωής, καθώς και την ανομοιογένεια στο γνωστικό και νοητικό επίπεδο των μαθητών. Αρκετοί αναφέρονται στην πληθώρα της διδακτικής ύλης και στο μεγάλο αριθμό μαθητών στις τάξεις. Επειδή τελευταία, μια αχλή συζητήσεων μονοπωλεί τα ενσκήπτονα, μελαγχολικά εκπαιδευτικά δεδομένα, περί συγχωνεύσεων σχολείων και απολύσεων εκπαιδευτικών, ας τονισθεί πως για τις 2 πρώτες τάξεις του Δημοτικού παιδαγωγικά δόκιμος και επωφελής αριθμός μαθητών ανά τμήμα θεωρείται ο 15, για τις άλλες, μεγάλες τάξεις του Δημοτικού ο 20 και για το Γυμνάσιο και το Λύκειο οι 25 μαθητές ανά τάξη-τμήμα (Κωνσταντίνου, 2011).

Οι εκπαιδευτικοί προτείνουν ως τρόπους επιμόρφωσης την ενδοσχολική επιμόρφωση, τις δειγματικές διδασκαλίες και τα επιμορφωτικά δώρα. Ας επισημανθεί εδώ ότι υπο-δειγματική μπορεί να χαρακτηριστεί μια διδασκαλία, όταν δεν αφήνει εκτός παιδαγωγικού νυμφώνα κανέναν μαθητή (ΜΠΕ, 2011), οικοδομώντας και συμβάλλοντας με αυτόν τον διδακτικά πλουραλιστικό τρόπο στη δημιουργία ενός καθαρά ενταξιακού σχολείου.

Οι εκπαιδευτικοί εκδηλώνουν, επίσης, το ιδιαίτερο ενδιαφέρον τους για επιμόρφωση από απόσταση, με χρήση συγχρονικών και ασύγχρονων μεθόδων, μέσω Τ.Π.Ε. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της έρευνας αποτέλεσε η παρατήρηση μιας συνολικής προτίμησης στην επιμόρφωση σε θέματα πρακτικής εφαρμογής των Νέων Τεχνολογιών στη διδακτική πράξη, κάτι που αποδεικνύει την αποδοχή της αναγκαιότητας της εισαγωγής των Τ.Π.Ε. στην καθημερινή, σχολική πραγματικότητα. Εδώ σημειώνεται ότι στην περιοχή των Γρεβενών δεν έχει πραγματοποιηθεί το πρόγραμμα «Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε στην εκπαιδευτική διαδικασία – Β' επίπεδο», λόγω έλλειψης επιμορφωτών. Άκρως παρήγορη και αντισταθμιστική,

θεραπευτική καταφυγή στην ελλειμματικότητα αυτή είναι η πρόσφατη (τέλη Απρίλη 2013) εξαγγελία του Υπουργείου Παιδείας για υλοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης Β' επιπέδου με βάση το μικτό μοντέλο μάθησης (Blended Learning) κατά το διάστημα Νοέμβριος 2013 – Μάιος 2014. Στόχος αυτής της καινοτομίας για τα ελληνικά, εκπαιδευτικά δεδομένα παρέμβασης είναι η κάλυψη αναγκών επιμόρφωσης σε περιοχές, όπου το συμβατικό μοντέλο επιμόρφωσης, για κάποιους λόγους (δυσπρόσιτες, ορεινές περιοχές, μικρός αριθμός εκπαιδευτικών, έλλειψη επιμορφωτών), δεν μπορεί να λειτουργήσει.

Οι εκπαιδευτικοί θα ήθελαν να παρακολουθούν συχνότερα ημερίδες και συνέδρια ενώ αξιοσημείωτη και πρωτοποριακή είναι η πρότασή τους για δημιουργία δικτύων σχολείων με στόχο την επιμόρφωση.

Ο εκπαιδευτικός λόγος ολοκληρώνεται με τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις τους για μια επιτυχημένη διαδικασία επιμόρφωσής τους. Προτείνουν η επιμόρφωση να μην επικεντρώνεται μόνο σε θεωρητικό επίπεδο, να έχει πρακτική εφαρμογή, να είναι ουσιαστική, αποδοτική και να υπάρχει αλληλεπίδραση. Θέλουν οι επιμορφωτές να χρησιμοποιούν εκπαιδευτικές τεχνικές, οι οποίες αξιοποιούν τη συμμετοχική διερεύνηση και την ομαδοσυνεργατική εργασία. Η αντίληψή τους είναι πως για να θεωρηθεί πετυχημένη μια διαδικασία επιμόρφωσης απαιτείται να είναι στοχευμένη και ουσιαστική. Όσο για τα θέματα και τα αντικείμενα επιμόρφωσης προτείνουν να είναι αυτά που θα τους βοηθήσουν στον καθημερινό αγώνα τους στη σχολική τάξη.

Τέλος, προτείνουν η επιμόρφωση να έχει ανθρωποκεντρική προσέγγιση, να είναι δια βίου, συνεχή, τακτική, να βελτιώνει τις επικοινωνιακές δεξιότητες, να ενημερώνει για τις νέες διδακτικές μεθόδους και να είναι διαθεματική και διεπιστημονική. Τονίζουν την ανάγκη να γίνεται με δαπάνες του κράτους από ειδικούς και να περιλαμβάνει ενδοσχολική, διασχολική, σε εξακτινωμένα κέντρα και επιμόρφωση μέσω διαδικτύου. Ιδιαίτερα προτείνουν η επιμόρφωση να στηρίζεται στο όραμα για καλύτερη παιδεία, με βάση την κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα της χώρας μας.

Συνοψίζοντας, η επιμόρφωση, σύμφωνα με την άποψη των εκπαιδευτικών των Δημοτικών Σχολείων των Γρεβενών, πρέπει να υπηρετεί τόσο τις θεωρητικές ανάγκες των επιμορφούμενων, όσο κυρίως και τις πρακτικές τους ανάγκες, που καθημερινά εμφανίζονται με διάφορες μορφές και σε ποικίλες περιστάσεις, αναδεικνύοντας τη μεγάλη αξία και δυσκολία του εκπαιδευτικού έργου. Άρα χρειάζεται η σύνδεση της θεωρίας με τα όσα γίνονται καθημερινά στο σχολικό βίο. Για να γίνει όμως αυτό, η επιμορφωτική διαδικασία οφείλει να αφουγκράζεται τις απόψεις των ίδιων των εκπαιδευτικών, αφού η πρακτική εφαρμογή πηγάζει από την τριβή με το καθημερινό «εργαστήριο» της σχολικής τάξης και της σχολικής ζωής, την οποία γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον οι ίδιοι οι μάχιμοι και μόνο εκπαιδευτικοί, από τους οποίους οι ειδικοί καλούνται να διδαχθούν, με σκοπό την καλύτερη δυνατή οργάνωση της επιμόρφωσής τους. Με άλλα λόγια, επιμορφωτές και εκπαιδευτικοί καλούνται να βαδίσουν σε μια κοινή συμπόρευση συνεργασίας, αλληλοσυμπλήρωσης, συν-δημιουργίας, σύνθεσης και αλληλοβοήθειας, για το καλό της ίδιας της εκπαιδευτικής και

επιμορφωτικής διαδικασίας, για την αρμονική συνεργασία θεωρίας και πράξης και πρωτίστως προς όφελος των μαθητών. Απαιτείται ενίσχυση και χρηματοδότηση πρωτοβουλιών επιμόρφωσης, αυτο-μόρφωσης και αλληλο-μόρφωσης των εκπαιδευτικών, με αφετηρία τη σχολική μονάδα, η οποία λειτουργεί σταδιακά σαν μια κοινότητα πρακτικής και μάθησης. Ο εκπαιδευτικός λόγος κατέδειξε ότι χρειάζεται ένα σύστημα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών το οποίο να στηρίζεται στην ανάλυση του κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου της εκπαίδευσης.

Αδιαμφισβήτητα λοιπόν, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί κεντρικό πυλώνα και ακρογωνιαίο λίθο όλου του εκπαιδευτικού οικοδομήματος και για αυτό αναγκαία συνθήκη εκπαιδευτικής ανάκαμψης, άκρως απαραίτητη για την υλοποίηση καινούργιων μεθόδων. Επιβάλλεται να καθιερωθεί μια οργανωμένη, συγκροτημένη, συνεχής, ανατροφοδοτική και αναλυτική ενημέρωση και επιμόρφωση ακόμα και με χρήση μεθόδων μέσω Διαδικτύου.

Τέλος, η δημιουργία επιμορφωτικού υλικού για τους εκπαιδευτικούς με σκοπό την παρώθησή τους, την κινητοποίηση του ενδιαφέροντός τους και τη βελτίωση της διδασκαλίας τους, σύμφωνα με τις σύγχρονες παιδαγωγικές και μαθητοκεντρικές αντιλήψεις είναι, μάλλον, μονόδρομος. Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι ο σωστά και πλήρως επιμορφωμένος εκπαιδευτικός και τα σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών είναι το κατάλληλο παρωθητικό, εκπαιδευτικό δυναμικό δίπολο εκπαιδευτικής ανάκαμψης και βελτίωσης, που αν αξιοποιηθεί σωστά, θα λειτουργήσει, αντιπαροχικά, και τα μαθησιακά και γενικότερα τα κοινωνικά οφέλη θα είναι θετικά, άμεσα και πολύπλευρα.

Βιβλιογραφία

- Balanskat, A. & Blamire, R. (2007). *ICT in schools: trends, innovations and issues in 2006-2007*. Brussels, Belgium: European Schoolnet
- Mc Knight, C. & Crosswhite, J. & Dossey, A. & Kifer, E. & Swafford, O. & Travers, J. & Cooney, J. (1987). *The Underachieving Curriculum: Assessing U. S. school maths from an international perspective*, Champaign, IL: Stipes
- Shield, M. & Dole, S. (2008). *A methodology for evaluating middle-years mathematics textbooks*. In proceedings of ICME11, the International Congress on Mathematical, Monterrey, Mexico, July 6 - 13, 2008
- Straker, L. & Pollock, C & Maslen, B. (2009). Principles for the wise use of computers by children. *Ergonomics*, 52:11, 1386-1401
- Sumpter, L. (2010). *Younger students' conceptions about mathematics and mathematics education*. In Proceedings of the MAVI16 conference, June 26-29, 2010, Tallinn University of Applied Sciences, Estonia
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. & Κουτούζης, Μ. & Μαυρογιώργος, Γ. & Νιτσόπουλος, Β. & Χαλκιώτης, Δ. (1999). *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων – Εκπαιδευτική Διοίκηση και Πολιτική*. Τόμος Α', Β'. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Cohen, L. & Manion, L. & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο

- Κορδάκη, Μ. & Μαστρογιάννης, Α. (2007). *Η Έννοια της Παράλληλης Επεξεργασίας σε Μαθητές Δημοτικού μέσα από Διαδικασίες Παιχνιδιού*. 4ο Συνέδριο με τίτλο: «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη διδακτική πράξη», Τόμος Α' (σ. 305-312), Σύρος 4, 5, 6 Μαΐου 2007
- Κοσσυβάκη, Φ. (2003). *Εναλλακτική Διδακτική*. Αθήνα: Gutenberg
- Κωνσταντίνου, Χ. (2011). *Ο αριθμός των μαθητών ανά τάξη ως σημαντικό κριτήριο για την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης*. Ανακτημένο στις 30 Απριλίου 2013, από www.alfavita.gr/old/26918
- Μαστρογιάννης, Α. (2011). *Απόψεις εκπαιδευτικών της Α/βάθμιας Εκπαίδευσης ως μέσο αξιολόγησης της εφαρμογής των Α.Π. και σχολικών εγχειριδίων των Μαθηματικών στις ανώτερες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου*. Διπλωματική εργασία για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης, Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα ΤΕΠΑΗ
- Μαστρογιάννης, Α. (2009). *Εκπαιδευτικό Υλικό με χρήση Δυναμικών Περιβαλλόντων Γεωμετρίας*. Διπλωματική εργασία για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης. Πάτρα: Παν/μιο Πατρών, Τμήμα Μαθηματικών
- Μαστρογιάννης, Α. & Κατσένη, Ε. (2009). *Ο υπολογιστής, ως εργαλείο διαμεσολάβησης, σε μαθητές με διαταραχές αυτιστικού φάσματος*. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Επιστημονικής Ένωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας για τη διάδοση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση (ΕΕΕΠ-ΔΤΠΕ) με τίτλο: «Σχολείο 2.0», Πειραιάς, 17-18 Οκτωβρίου 2009
- Μαστρογιάννης Α. (2008). *Ευκλείδειοι μετασχηματισμοί, για την εύρεση εμβαδών επιπέδων σχημάτων, σε περιβάλλοντα Δυναμικής Γεωμετρίας*. 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Επιστημονικής Ένωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας για τη διάδοση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση (ΕΕΕΠ-ΔΤΠΕ) με τίτλο: «Σχολείο 2.0», (σ. 295-309), Πειραιάς, 17-18 Οκτωβρίου 2008
- Μαυρογιώργος, Γ. (1996). Σχέδιο πρότασης για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών, *Περιοδικό Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 89, σ.σ. 19-26
- Μέγα, Γ. (2011). Η αξιοποίηση της αισθητικής εμπειρίας στην εκπαίδευση. Στο *Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό: Τόμος Α: Γενικό Μέρος. Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης (2011). *Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό. Τόμος Β: Ειδικό Μέρος, ΠΕ70 Δάσκαλοι*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2009). *Τα εννιά κακά της Παιδείας μας*. Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 05/7/2009
- Νικολακάκη, Μ. (2003). Διερεύνηση των προϋποθέσεων για μια αποτελεσματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*. Τεύχος 8, Αθήνα: Εκδ. Παιδαγωγικού Ινστιτούτο